

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 346.2.1

А.А. Маліновська

старший викладач
Донецький національний університетЩОДО ПІДСТАВ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧУ
ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті приділено увагу підставам господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність. З урахуванням аналізу практики, законодавства та наукової літератури автор уточнює перелік загальних і спеціальних підстав господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність. Запропоновано закріплення переліку спеціальних підстав господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність у Законі України "Про фізичну культуру і спорт".

Ключові слова: господарсько-правова відповідальність, підстави відповідальності, законодавство про фізкультурно-оздоровчу діяльність.

I. Вступ

Для організації та здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності одним із найбільш важливих є питання про підстави господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про цю діяльність.

Аналіз практики засвідчує, що фізкультурно-оздоровча діяльність пов'язана з низкою порушень суб'єктами господарювання своїх обов'язків і вимог, які висуваються до цієї діяльності, що є підставами господарсько-правової відповідальності, водночас перелік таких підстав значно ширший.

Питання відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність частково врегульовані загальними нормами господарського, цивільного, адміністративного права, наприклад, Господарським кодексом України (далі – ГК України) [7], Цивільним кодексом України [2], Законом України "Про захист прав споживачів" [22] та ін. Ряд положень міститься в Законі України "Про фізичну культуру і спорт", разом з тим питання про підстави відповідальності за порушення законодавства про діяльність, що розглядається, залишається відкритим [23].

Аналіз наукової літератури засвідчує, що увага вчених, серед яких: Б.Т. Базилев [2], А.Г. Бобкова [3], С.Н. Братусь [5], Д.Х. Липницький [13], В.В. Лаптев [21], В.К. Мамутов [14], В.С. Мартем'янов [15] та ін., спрямована на розгляд загальних положень про юридичну, у тому числі й господарсько-правову відповідальність і порядок її застосування в окремих видах господарської діяльності та в

конкретних правовідносинах. Відповідальність за порушення законодавства про фізичну культуру і спорт частково досліджена в працях таких авторів, як: В.Ф. Алексєєв [1], К.М. Гусов [8], С.А. Іщенко [9], однак питання підстав господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність вимагає додаткового розгляду.

З урахуванням викладеного розгляд цього питання є актуальним.

II. Постановка завдання

Метою дослідження є підготовка пропозицій щодо уточнення підстав господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність.

III. Результати

Для досягнення мети дослідження доцільно провести аналіз наукової літератури й вивчити загальні норми законодавства про підстави відповідальності, що зумовлено відсутністю в спеціальному законодавстві відповідних положень, та визначити поняття правопорушення у фізкультурно-оздоровчій діяльності.

За загальним правилом, відповідальність – це покладене на кого-небудь або взяте ким-небудь зобов'язання звітувати про свої дії і прийняти на себе провину за можливі їх наслідки [25, с. 1272].

Одним із видів відповідальності є юридична відповідальність, що поділяється на: господарсько-правову; цивільно-правову; адміністративну; кримінальну; дисциплінарну.

Підставам господарсько-правової відповідальності та їх класифікації приділяється значна увага в юридичній літературі. Одні

вчені підстави цієї відповідальності поділяють на: нормативні – сукупність норм права про відповідальність суб'єктів господарювання; юридично-фактичні, які полягають у протиправній дії чи бездіяльності правопорушника, що порушує права й законні інтереси потерпілої особи чи заважає їх реалізації [11, с. 189]. Інші вчені до таких підстав відносять: юридично-правові документи (наприклад, закон, договір), які характеризують певну поведінку суб'єкта господарювання як протиправну і передбачають за неї форму і розмір відповідальності; фактичні, тобто ті життєві ситуації, які визначаються законом або договором як неправомірні і є складом господарського правопорушення [6, с. 388].

ГК України підставою господарсько-правової відповідальності називає правопорушення, вчинене у сфері господарювання, а саме: невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань; порушення правил здійснення господарської діяльності (ст. 218).

Звернувшись до словника, стає зрозуміло, що правопорушення – це порушення права, провина, злочин [17]. Велика юридична енциклопедія містить більш повне визначення поняття правопорушення і розглядає його як будь-яке діяння, що порушує будь-які норми права і вчиняється особою, здатною самостійно відповідати за свої вчинки [4].

У науковій літературі поняття “правопорушення” трактується по-різному. Так, наприклад, на думку В.Н. Хропанюк, правопорушення – це винна поведінка праводієздатного індивіда, яка суперечить приписам норм права, завдає шкоди іншим особам і тягне за собою юридичну відповідальність [16, с. 328]. М.Н. Марченко визначає правопорушення як винне протиправне діяння, вчинене дієздатною особою [27, с. 624–625]. І.С. Самощенко розглядає правопорушення як різновид антисоціальної, протиправної поведінки, що являє собою невиконання юридичного обов'язку або зловживання правом, тобто якщо воно правом заборонено [24, с. 43]. Також слід погодитися із думкою В.С. Щербини про те, що господарське правопорушення – це протиправне діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта господарських відносин, яке не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками цього суб'єкта і порушує суб'єктивні права іншого учасника відносин або третіх осіб [29, с. 186].

При цьому, відповідно до ГК України, господарські правопорушення відбуваються тільки у сфері господарювання, зазіхають на встановлений громадський господарський порядок, порушують права учасників господарських відносин.

Стосовно діяльності, що розглядається, виходячи з різних точок зору і підходів до визначення поняття правопорушення, можна зробити висновок, що правопорушення у фізкультурно-оздоровчій діяльності – протиправне діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта господарювання, яке полягає в невиконанні або неналежному виконанні зобов'язань або порушенні правил її здійснення.

Сьогодні підстави відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність не передбачені Законом України “Про фізичну культуру і спорт”. Водночас він закріплює ряд обов'язків суб'єктів цієї діяльності, недотримання яких тягне застосування до них відповідних санкцій. Так, згідно зі ст. 48, 49 Закону, суб'єкти фізкультурно-оздоровчої діяльності зобов'язані: забезпечити доступ до занять фізичною культурою осіб з обмеженими фізичними можливостями; мати сертифікат відповідності та журнал обліку використання спортивної споруди при здійсненні фізкультурно-оздоровчої діяльності; мати відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень. Порушення цих обов'язків є підставою для притягнення суб'єкта господарювання до відповідальності. Разом з тим надані підстави відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність не є вичерпними. Аналіз практики засвідчує, що до таких підстав також належать: невиконання або неналежне виконання зобов'язань; заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну споживачів; неналежна якість фізкультурно-оздоровчих послуг; використання несправного спортивного інвентарю та обладнання; порушення вимог, що висуваються до порядку і термінів надання фізкультурно-оздоровчих послуг; використання стимуляторів і допінгових речовин, які заборонені законодавством та ін. [10; 12; 18–20; 26]. Однією з причин цього може бути відсутність переліку спеціальних підстав відповідальності, які б охоплювали всі зазначені дії.

Одним із варіантів вирішення може бути розподіл підстав відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність на дві групи. Перша група представлена загальними підставами, тобто такими, які є підставами для застосування відповідальності до будь-якого суб'єкта господарювання, у тому числі й до суб'єктів фізкультурно-оздоровчої діяльності, і врегульовані загальними нормами чинного законодавства (наприклад, порушення податкового, екологічного, митного законодавства та ін.). Серед таких підстав стосовно діяльності, що розглядається, слід виділити недотримання: вимог, що висуваються до якості фізкультурно-оздоровчих послуг, порядку і термінів їх надання; основ екологіч-

ної безпеки за рахунок порушення встановлених у державних стандартах, будівельних і санітарних нормах вимог охорони навколишнього природного середовища; прав і законних інтересів громадян, підприємств, установ, організацій і держави, які охороняються законом, та ін.

До другої групи належать спеціальні підстави – правопорушення, які можуть послужити підставою відповідальності тільки при здійсненні фізкультурно-оздоровчої діяльності. Такими підставами є: неналежне обладнання спортивних споруд та місць проведення фізкультурно-оздоровчих занять, обладнання та інвентарю; експлуатація спортивних споруд, обладнання та інвентарю, що створюють загрозу для життя та здоров'я споживачів; відсутність належного медичного забезпечення діяльності. До цієї групи правопорушень доцільно віднести і зазначені вище правопорушення, які впливають із невиконання суб'єктами господарювання вимог, передбачених ст. 48, 49 Закону України "Про фізичну культуру і спорт".

IV. Висновки

Таким чином, з урахуванням викладеного підстави господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність пропонується поділити на: загальні – характерні для всіх суб'єктів господарювання; спеціальні, тобто такі, що можуть послужити підставою відповідальності тільки при здійсненні фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Для впровадження вищевказаних пропозицій доцільно доповнити спеціальними підставами господарсько-правової відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність Розділ 7 "Відповідальність за порушення законодавства у сфері фізичної культури і спорту" Закону України "Про фізичну культуру і спорт", що сприятиме захисту прав суб'єктів цієї діяльності і споживачів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на конкретизацію розглянутих підстав відповідальності за порушення законодавства про фізкультурно-оздоровчу діяльність.

Список використаної літератури

1. Алексеев В.Ф. Корпоративная социальная ответственность и спорт / В.Ф. Алексеев // Физическая культура и спорт: анализ социальных процессов : материалы Международной научной конференции 24–27 сентября 2008 г. / Национальный государственный университет физической культуры, спорта и здоровья им. П.Ф. Лесгафта, Санкт-Петербург, кафедра философии и социологии; Рос. фонд фундамент. исслед. – СПб.: Стратегия будущего, 2008. – С. 14–18.
2. Базылев Б.Т. Юридическая ответственность (теоретические вопросы) / Б.Т. Базылев. – Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1985. – 120 с.
3. Бобкова А.Г. Ответственность за нарушение условий и порядка осуществления рекреационной деятельности / А.Г. Бобкова // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України. – 2000. – Спец. випуск. – Ч. 2. – С. 111–114.
4. Большая юридическая энциклопедия. – М.: Эксмо, 2005. – 688 с.
5. Братусь С.Н. Юридическая ответственность и законность / С.Н. Братусь. – М.: Юрид. лит., 1976. – С. 149.
6. Вінник О.М. Господарське право: навч. посіб. / О.М. Вінник – 2-ге вид., змін. та доп. – К.: Всеукр. асоціація видавців "Правова єдність", 2008. – 766 с.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. (за станом на 03 лютого 2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
8. Гусов К.Н. Спортивное право. Правовой статус спортсменов, тренеров, спортивных судей и иных специалистов в области физической культуры и спорта / К.Н. Гусов, О.А. Шевченко. – М.: Проспект, 2011. – 95 с.
9. Ищенко С.А. Юридическая ответственность и политика в сфере физической культуры и спорта на современном этапе [Электронный ресурс] / С.А. Ищенко. – Режим доступа: http://www.journalnio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1219&Itemid=105.
10. Как оформить ответственность клиента за свое здоровье? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fitnessexpert.com/journal/kak-oformit-otvetstvennost-klienta-za-svoe-zdorove>.
11. Коростей В.И. Трансформация системы правового регулирования хозяйственной деятельности: проблемы, реализация, перспективы: монография / В.И. Коростей. – Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2008. – 321 с.
12. Кто отвечает за здоровье во время тренировок в фитнес-клубе? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stw.ru/index.php/zd/fit/112-2011-07-11-15-06-59.html>.
13. Липницький Д.Х. Проблемы хозяйственно-правовой ответственности / Д.Х. Липницький // Проблемы становления хозяйственного законодательства Украины: сб. науч. статей и материалов конф. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1993. – С. 124–133.

14. Мамутов В.К. Предприятие и материальная ответственность / В.К. Мамутов ; АН УССР. Ин-т экономики промышленности. – Киев : Наукова думка, 1971. – 191 с.
15. Мартемьянов В.С. Хозяйственное право : курс лекций / В.С. Мартемьянов. – М. : Изд-во БЕК, 1994. – Т. 1. Общие положения. – 312 с.
16. Марченко М.Н. Теория государства и права / М.Н. Марченко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2004. – 640 с.
17. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова ; Российская академия наук ; Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – 4-е изд., доп. – М. : ИТИ ТЕХНОЛОГИИ, 2003. – 944 с.
18. Ответственность фитнес центров, спортивных клубов, бассейнов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.business-oberig.com/site/content/corporativ/responsibl/respons7>.
19. Персонал фитнес-клуба [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fitnessclub.kiev.ua/cgi-bin/def.pl?5>.
20. Правила и политика клуба [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://excellentfit.ru/about/rules>.
21. Предпринимательское (хозяйственное) право : учебник / [Н.Н. Вознесенская и др.] ; под ред. В.В. Лаптева, С.С. Занковского ; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права, Академ, правовой ун-т. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 560 с.
22. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. (станом на 06 січня 2011 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
23. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 р. (станом на 01.01.2011 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80.
24. Самощенко И.С. Понятие правонарушения по Советскому законодательству / И.С. Самощенко. – М. : Юрид. лит., 1963. – С 76.
25. Словарь современного русского литературного языка : в 17 т. / [под ред. В.И. Чернышёва ; Академия наук СССР. Институт русского языка]. – М. : Изд-во АН СССР, 1948–1965.
26. Спортивне харчування – що це!? [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.infoportal.pp.ua/publ/sport/sportivne_kharchuvannja_shho_ce/5-1-0-348#.UVCq_RcaOfk
27. Хропанюк В.Н. Теория государства и права / В.Н. Хропанюк. – 3-е изд., доп. и испр. – М. : Омега-Л, 2008. – 640 с.
28. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. (за станом на 19.01.2012 р.) // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
29. Щербина В.С. Господарське право : підручник [Електронний ресурс] / В.С. Щербина ; Міністерство освіти і науки України. – 5-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1463120342855/pravo/gospodarske_pravo_-_scherbina_vs.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2013

Малиновская А.А. Об основаниях хозяйственно-правовой ответственности за нарушение законодательства о физкультурно-оздоровительной деятельности

В статье уделено внимание основаниям хозяйственно-правовой ответственности за нарушение законодательства о физкультурно-оздоровительной деятельности. С учетом анализа практики, законодательства и научной литературы автор уточняет перечень общих и специальных оснований хозяйственно-правовой ответственности за нарушение законодательства о физкультурно-оздоровительной деятельности. Предложено закрепление перечня специальных оснований хозяйственно-правовой ответственности за нарушение законодательства о физкультурно-оздоровительной деятельности в Законе Украины “О физической культуре и спорте”.

Ключевые слова: хозяйственно-правовая ответственность, основания ответственности, законодательство о физкультурно-оздоровительной деятельности.

Malinovskaya A. Reasons for commercial liability for the violation of the law of the physical fitness health activity

The paper paid attention to the grounds of commercial responsibility for the violation of the legislation of the physical fitness health activity. The author points out that today the basis of liability for the violation of the legislation of the physical fitness health activity are not provided by the Law of Ukraine “On Physical Culture and Sports”. At the same time, it establishes a number of obligations of subjects of this activity, breach of which entails imposition of appropriate sanctions. However, the analysis of practice conducted by the author showed that enshrined in this law grounds of liability are not exhaustive, since they include: non-fulfillment or improper fulfillment of obligations, inadequate quality of health and fitness services; use of faulty sports equipment; violation of the order and terms of these services provision, etc. As the author points out, one reason for this may be the lack of a list

of specific grounds of responsibility that would cover all of the action. One solution may be grounds for division of responsibility for the violation of the legislation on health and fitness activities into two groups. The first group is represented by the general grounds, that is, those which are the bases for the application of liability to any business entity, including the subjects of sports and recreational activities, and governed by the general rules of the law. The second group includes special foundation – an offense that could warrant liability only in the implementation of sports and recreational activities. At the same time this group of offenses appropriate to place those offenses that result from failure to entities requirements under Art. Art. 48, 49 of the Law of Ukraine “On Physical Culture and Sports”. In order to implement the proposals above the author suggests adding special bases of commercial responsibility for violation of the physical fitness health activity into the Section 7 of the Law of Ukraine “On Physical Culture and Sports” that will help to protect the rights of the subjects of this activity and consumers.

Key words: *commercial responsibility, reasons of liability, the law of the physical fitness health activity.*